

ОДЕКОЛОН У ФЛАКОНАХ

Цих чоловіків можна було примітити здаля. І не тому то обшарпані, брудні, кудлаті, з підпухлими писками відрізнялися від дещо пристойніше вбраних радгоспних робітників. Вони були росіяни і тут, серед майже поспіль казахського населення, привертали увагу, як це неодмінно стається, коли серед публіки, скажімо, на Хрещатику з'являється представник тропічної Африки. Отже, уперше я побачив їх, що сиділи на землі за декілька метрів навскоси від сільської крамнички, весело горлати якоїсь застільної пісні і при цьому допомагали собі енергійною жестикуляцією. Місце гуляння, а головне, вигляд учасників не викликали сумнівів щодо їхньої со-ці-яльної приналежності. Переді мною були бичі* — тип людей, поширений у цілому світі і який у нас, зрозуміло, має особливі риси. Скільки їх в СРСР? Точні відомості про це могла б надати радянська феміда, яка щороку напаковує оними ИТУ** за бродяжництво. В тому, що їх тисячі, пересвідчуємося із зустрічей по тюремних камерах та етапах. Що це суспільне явище, визначаєш після першої ж розмови з представником. Отже, два волоцюги розсілися просто неба, демонструючи обраний ними спосіб життя. Щоб уникнути задоволення знайомства та братання з п'яними землячками, я, не спиняючись коло їх порозтулюваних від подиву на мою появу ротів, попростував до крамниці. Були це — культпромтовари. За якийсь час почулося рипіння східців і до приміщення за мною прошкандибав один із учасників бенкету, старшого вже віку чоловічок. Він хитрувато глянув на мене, привітався голосно до всіх, потім люб'язно підморгнув продавщиці:

— Соню-сонечко, виглянь у віконечко і дай ще на два карбованці парфюмерії.

Я з цікавістю спостерігав, як та видобула з-під прилавку три флакони "Сирени" і вручила їх гречному покупцеві.

— Дай тобі, Боже, коханця гарного! — подякував той, розпихаючи товар по кишенях.

Лише зараз я збагнув, звідки ці нудотливі пахощі коло веселого товариства. Знатьця, на "чорнило" та горілоньку витрачатись фінанси не дозволяли. Пився одеколон і, як оптимістично висловився, відкорковуючи, старий: — Піде за перший сорт.

З прочинених дверей мені було видно, як до алюмінієвого горнятка з водою він долив пахучу рідину і, несамовито розмішавши, випив. Коли

Бич (жарг. рос. — бывший интеллигентный человек) — колишня інтелігентна людина. ** ИТУ (рос.— исправительно-трудовое учреждение) — виправно-трудова установа, тобто концтабір.

я вийшов надвір, художня частина тривала. Старший, його звали Петро, тягнув задоволено, дослухуючись до злетів та падінь власного співу:

—"Во-от и не доехал я до дому, затерялся где-то в камыше. А-ах, што мне делать парню маладому? Коль пришла-ась девчонка по душе?"

Зупинившись недалеко в очікуванні попутної машини, я мав нагоду прослухати частково автобіографічний спіч Петра, з якого стало ясно, що він — колишній льотчик, учасник війни, має кілька нагород та поранень. Бачачи побільшення аудиторії, Петро закасав сорочку і хотів продемонструвати останні співпйякові Васьці, але того бойові шрами не привели в священний трепет, бо він ліниво послав кореша подалі. Анітрохи не ображений Петро заправив сорочку й продовжив розповідь про воєнні часи, коли слава та честь ставилися вище від усього і коли кожен знав порядок та дисципліну. Ностальгія за сталінізмом у речників з партактиву чи уламків керівництва жахливої доби мені була зрозуміла. Одначе ось цей голос мас, навіть в особі zdeгpaдoвaнoгo фpoнтoвикa, становив певну загадку. Згнітивши гігієнічні упередження, я вже зовсім

був намірився забалакати до степового оратора, тим більше Васька не міг завдати шкоди своїм соціологічним амбіціям, позаяк з упертим виразом спостерігав за етикеткою на флаконі, що валявся між його колінами, коли з-за недалекої будівлі складу вийшла чудернацька на вигляд особа. У безформних табірних черевиках, подертому чоловічому піджаку та спідниці, замащеній до блиску зовнішнього дна сковорідки, вона, без тіні зніченості й не звертаючи на сторонніх уваги, пішла до знайомих і присіла, вульгарно розчепірюючи ноги. Виведений приходом гості із сомнамбулічного стану Васька виступив у ролі джентльмена, наливши їй одеколону з водою.

— Пий, Валюхо, — заохотив він. Гостя без вагань перекинула в себе вмістиме алюмінієвого горнятка. Все, що можна було винести з цієї сцени, так це легкість, з якою вона ковтнула пійло. Бо, скажімо, для Васьки це був свого роду ритуал. Йому обов'язково потрібен був період адаптації. Васька, відставивши у випростаній руці горнятко, дивився на нього, судомно сковтуючи грудку, що викочувалася з глибин шлунку. Було помітно, він ковтав суміш спершу подумки, долаючи опір підступної грудки, й аж відтак підносив горнятко до вуст. Із зусиллям волі, в цьому було щось героїчно-жертвоне, він припадав до тихого одеколонового плеса і пив до дна, нещадно шматований іриніями, які вислав у марних спробах самозахисту організм. Валюха закуски не питала. Натомість розповідала про Костю, її чоловіка, — поняття вельми розпливчате, в умовах цілинних обширів. Машина, що під'їхала, забрала мене від п'яного гурту "земляків", з якими засланницька доля приречла мене жити серед казахів.

З Петром та Ваською ми заізналися за кілька днів по тому. Крізь вікно я вгледів, як нерозлучна пара похитуючись підійшла і спинилася коло будівельних матеріалів, згромаджених недалеко під мого гуртожитку. Жестикулюючи та раз-по-раз показуючи на цеглу, колоди та лантухи з цементом, вони щось жваво обговорювали. "Красти прийшли", — вирішив я, присуваючись до шибки, щоб краще спостерігати за розгортанням злочину. Але чи то зосередженість і відсутність у обох

полохливості, чи то надмірна затримка на місці виказували, що мета їхньої з'яви тут інша.

— Що це буде, пасажери? — виходячи надвір, порушив я хід їхніх робочих дебатів.

— Тут буде місто-сад, — блиснув несподівано знанням шкільної програми Васька.

— А до того комуністичного далеко? — уточнив я.

— Шпитальну кочегарку будуватимемо, — захихотівши, блиснув відсутністю передніх зубів Петро. Як видно, сьогодні майстри-будівельники приступати до роботи наміру не мали. Ми стали балакати про шляхи, які привели їх до казахського аулу. Як і слід було сподіватися, — табір, відтак заслання. Десь там у Росії покинуто матір, дружину, дітей. Десь там, за порогом моралі залишилися охайність, сором, гідність, родинні почування — все те, без чого не мислима людина. А тут у брудних лахміттях переді мною стояли волоцюги, яких казахи зневажливо кличуть рамтамак.

— Ну, пора й знайомство відзначить, — підморгнув мені позмовницьки Васька.

Пропустивши повз вуха моє зауваження, що непитуший, будівельники дружно заквапилися до своєї хижі. У невеличкій цегляній прибудові, коморі шпиталю, змішалися пахощі земної цвілі й парфумів. На двох ліжках, виданих на прокат завгоспом, лежали матраци з ковдрами, які від первісного стану лікарняної чистоти перебували на астрономічній віддалі парсеків. В кутку на цвяшку висіли величезних розмірів брезентовий дощовик Петра та менш рваний і брудний, порівняно з робочим, піджак Васька. Цим парадний гардероб господарів обмежувався. Щоправда, попід стіною розчавлені лихоліттям горбатіли брудні чоботи. Але виглядало це швидше як комірний реквізит, спадок

попередніх мешканців, а не перемінне взуття не обтяжених власністю моїх знайомих. Із ящика-столу звисав колись білий рушник, який притьмом асоціювався у мене з Веселим Роджерсом джентльменів удачі.

— А для гостя в нас є ось що, — з боку імпровізованого столу Петро видобув почату пляшку вина й, обволікши її замилованим поглядом, встановив на дошці. — Господарі ж розчавлять звичне, — оголосив він меню прийому, і поруч з пляшкою поставив одеколон. Тут я з усією категоричністю почав відмовлятися, що не п'ю. Свою антиалкогольну філіппіку мусив перерізати, щоб забрати в Петра пляшку, з якої він уперто намагався налити мені в горнятко вина.

— Це неспроста, — здивовано покрутив головою Петро. — Знать це, ти хворий. — В його розумінні моя недуга уразила не якийсь один анатомічний орган, а значно ширше.

Господарі випили свій одеколон. Довідавшись, що я з України, Петро згадав, що під час війни був на пості в Білій Церкві, проходив Житомир. Жуков, Тимошенко, Малиновський, командир полку, піке, зайшов у хвіст, віражі — він захлинався від цих слів, з ненаситою жадібністю оповідаючи про бачене-пережите. Повінь спогадів охопила його, і Петро охоче розгортав переді мною картини того життя, в якому, він знав, йому не було чого ганьбитися.

— У нас льотчиків, — повторював не без задоволення, і той зоряний час залишався, вочевидь, останнім його підпертям у сучасному.

З усіх подальших розмов п'яного та неп'яного (невоєнна тема у Петра не йшла) мені вдалося лише дізнатися, що має дружину й сина. Черговий раз буди під шафе, сказав: також льотчик, однак більше цього фаху про сина не згадував. Що жив і працював нормально до середини 50-х і що занапастила його гірка. Сидів. Украв і знову сидів, аж доки не опинився в Казахстані. Тут ведеться вільніше — простори. Начальства, що пильнує за працевлаштуванням, небагато, то й лихий із ними. Нехай

вони нам (цебто росіянам) дякують, що до культури привчили. Цей контрапункт світогляду властивий чи не всім тутешнім бичам. На ньому тримаються рештки їхнього самоутвердження. Расовий та ще мовний бар'єри значною мірою очужують забулдиг-росіян від остракізму казахів. У власних очах, принаймні, вони не гнітяться від того образливого приниження, яке чимало, безперечно, відчували б удома. Тут вони — парії, і водночас — частка великодержавної спільноти, з якою мають рахуватися корінні мешканці, казахи. Протягом палкого багатохвилинного монологу друга Васька із глибокодумною зосередженістю споглядав етикетку на винній пляшці. Я міг битися об заклад, що мені відоме теперішнє бажання цього майже сорокарічного чоловіка. І, справді, минуло ще пару хвилин, як, голосно позіхнувши і хруснувши розведеними руками, він сказав:

—...би! — Що в цензурному тлумаченні виглядало: зараз йому потрібна жінка.

На відміну від гомінкого і щирішого Петра, Васька — натура менш психічноускладнена. Його перехняблена, відвисла додолу щелепа (наслідок відплати за брутальну репліку в бік дівчини одного спортсмена) мала б служити йому нагадуванням про пристойність та стриманість, однак цього не сталося. Васька — цинічний і нахабнуватий, за що неодноразово битий казахськими джигітами. Його екзистенція так само складалася із сумної взаємозамінної пари: крадіжка — табір. Останнього у Васьки було за спиною четверо. Уперше сидів за хуліганство. Справа, яку він оповідав, цілком звичайна. Після роботи зайшли десь до їдальні, випили, потім додали, в цей час хтось на когось криво подивився і хтось щось не так сказав. От і сталося. Щелепи того разу йому не зачепили, натомість одержав строк. За колючками він і дійшов висновку, що красти краще, ніж працювати, і відтоді розпочалася його безуспішна злочинська кар'єра. Вочевидь, пристрасть розглядати етикетки після випитого згубно позначилася на його хисті не залишати слідів. Як правило, його ловили на місці злочину або після нетривалих розшуків. Тим не менше на моє запитання: чи не доцільніше заробляти гроші, працюючи, Васька сказав, що в "обмолоченій" крамниці за раз він бере стільки, скільки

ніколи не одержить на заводі. А крім того, коли п'єш, хто ж буде тримати на роботі і платити гроші?

— Так не пий!

— Ну да. — Він подивився на мене, наче я запропонував йому зрадити батьківщину.

— А лікуватися від алкоголізму пробував? — запитав я.

— Було. Так вони ж, суки, дають якісь чеські пігулки. Після них, коли вип'єш, і в трубу зіграти можна. Беруть підписку, що попередили.

— Ну, то стримався б на час.

— Ага, — мотнув він з пересердям головою, — іди радісно працєю та читай, що в газетах написано.

— А так хіба краще?

— Мені так весело, — він глянув крізь відчинені двері в долину з якоюсь чудернацькою ясністю в погляді, і я подумав, що витягти з прірви, куди падає, цього чоловіка вже не здатний ніхто.

Сказати, що на будівництві кочегарки існував рух, означало б вступити в серйозний конфлікт з дійсним станом речей. Будив Петра з Василем нестерпний гомін післясніданкової лікарні. Вони виходили з хижі, чухаючись і позіхаючи, мружачись, довго витріщались на сонце, аж відтак заходили на фундамент і брали до рук кезлю або молоток. У цей час завгосп-казах, видавши куховарці харчі й на тім закінчивши свою працю на нині, задавав з-під стіни, де він втомлено присів на колоді, якесь запитання. Тем для розмови з того і другого боку вистачало і, звичайно, тримати в руках важку сокиру і водночас розмовляти було недоцільно. Тому Петро, а потім Васька, або навпаки, відкладали

інструмент і також присідали перекурити. Обмін думками з найрізноманітніших питань і часто доволі несподіваними висновками тривав приблизно годину. Так, завгосп Амангелди, згадавши, що в 43 році у крамниці можна було купити харчів більше, ніж зараз, гучно висякався і сказав —То вже краще хай буде війна. Хоч наїмося!

Петро розуміюче кивнув головою, зауваживши, що в їхньому полку на предмет продуктів було не проблема. Він тоді мав навіть шоколаду скільки завгодно. А одного разу інтендант на честь його дня народження видав чотири американські тушонки, так закуска в них виявилася

першорядна. Потім завгосп згадав про якісь свої справи і подався додому, а члени будівельної бригади, опинившись перед альтернативою: труд на сонці, чи відпочинок у холодку, без вагань обрали останнє. В цей час до них міг завітати якийсь селянин, чий допитливий погляд перед тим довго блукав по будматеріалах. І ось уже Петро після нетривалих переговорів підтюпцем біжить до лантухів з цементом, жваво сипле порохно до свого мішка і, бурмочучи під ніс йому одному відомі міркування з приводу чиненого, з важкою ношею чимчикує геть. Згодом він повертається з хлібиною в одній руці, консервами в другій та пляшками, які бадьоро стримлять з усіх кишень.

— Гуляй, Вася! — захоплено констатує йому назустріч Васька. — А мо' приголубиш з нами для настроєності? — побачивши мене, заклично махає Петро рукою.

Він не уявляє, як це можна відмовитись від такої благодаті. Через годину з прибудови долинають слова старовинної російської пісні про стареньку матір, яка невтішно очікує сина з війни і не знає, що той навіки заснув серед квіток у полі.

І була ніч, і настав день. Васька з гіркого похмілля не кращим чином уторував свій шлях до туалету і впав у нещодавно викопану для

опалювальних труб фосу.— З глибин землі залунав його зляканий глас: .
— Петре! Петре!

Нічого не підозрюючи, Петро вигулькнув назовні, довго не в змозі второпати, звідки той його кличе. Він з осудом став питати: навіщо Васька сховався і клеїть дурня досвіт сонця? Озвірілий Васька почав шпурляти з фоси чим попало і тим привернув увагу до місця свого погребу. Петро став навпочіпки і вхопив простягвану знизу руку. Зібравшись на силі, він шарпнув її на себе й убік, наміряючись одним махом визволити друга на поверхню. Але, позаяк він смикав і згинав тільки долоню, сподіваний успіх одразу не настав. Вимушений потурати задумові зверхника і безладно деручись по прямовисній стіні, Васька дико заверещав:

— Рука, суко! Ти ж її зламаєш!

Лише після того, як він почав бити другою рукою Петра по халявах чобіт, той впустив його, обурюючись, чому Васька б'ється. Васька каменем упав на дно, і небо зашарілося від вивергнутих ним лайок. Не бажаючи вислуховувати безпідставні образи, Петро зневажливо махнув рукою на яму: — Е. моряк! — І подався геть з незалежним виразом.

Васька не заслужив ганебного прізвиська, бо народився в тайговому містечку в Сибіру і моря за своє недовге, хоча й бурхливе, життя так і не побачив. Тим нестримніші були прокльони та погрози на Петра, що покинув його в біді. Визволяв Ваську з "темниці сырой" нейтральний завгосп. За місяць над фундаментом ледь видніла цегляна кладка, що робилася в перші дні появи будівельників на об'єкті, а також у наступні, коли траплявся інтервал між прийманням збуджувальних напоїв. Радгоспний прораб, відвідавши будівництво, почав допитуватися в мене, як Петро та Васька працюють. Все там було ясно з першого погляду, але в радянських чиновників існує якась органічна потреба на донощицтво. Він питав так, наче від мого нашіптування його власний висновок набуде остаточної завершеності. Я сказав, що працюють натхненно.

Минав час. Хутко сплигло літечко. Жовтава жовтизна вкрила листя лікарняних дерев. Одного дня до Петра і Васька, які пересувались поза вибудованим муром, нагадуючи матросів на пароплаві у хитавицю, підійшла головлікарка. Свого часу їй було обіцяно кочегарку на 1 вересня.

*— Ну, як тут справа рук ваших? — уїдливо поцікавилась вона.

— Будуємо і стоятиме 500 літ, — авторитетно запевнив її Петро. — Можете на нас покластися. — продовжував він, намагаючись заповнити неприємну паузу.

— А у вас що, іменини були? — відступила жінка від стіни, мало не повалена могутнім струменем одеколонного перегару. Це Васько був обернувся до неї, принаджений інтелігентною розмовою.

— А я на твої п'ю? — знанацька агресивно зреагував він. Лікарка знизала плечима, не знайшовши одразу потрібних слів.

— Ну, так і не лізь під гарячу руку. А то ходять, заважають, а потім — давай, давай! — вмотивував він своє небажання до подальших розпитувань. Мабуть, час здачі виявився надто прострочений, бо того ж дня Петра і Васька попрохали очистити приміщення.

У Казахстані виробничі бригади, скомплектовані бичами, — звичайне явище. Зрозумілий і інтерес до такого гатунку робсили у підрядників-бригадирів. У моєму районі то — переважно приїжджі чеченці, котрі не лише добирають місцевих, але умисне мандрують по великих містах, шукаючи безпритульних і безталанних, зманюючи сталим (150 крб.) місячним заробітком, добрими харчами та відсутністю документації при оформленні на роботу. В радгоспі ж цей бригадир, укладаючи угоду на будівництво, скажімо, ферми, оговорює оптом значно вищу ціну. Надлишки, отже, йому. Через безвихідне становище — нестачу робочої сили — радгоспне начальство мусить пристати на пропоноване ділками,

хоча будують часто не просто неякісно, а халтурно. Як-ось у випадку з двома моїми рамтамаками.

Згодом аульчани назвали той рукотворний пам'ятник Петровасилівським палацом. Його крутоздиблені стіни були горбкуваті й щербаті від робленої з п'яних очей кладки, підвалини — неповні через брак розкраденої частки цементу. З домурованими вже іншого розміру цеглою та дахом, настеленим аварійною радгоспною бригадою, кочегарка врешті-решт запрацювала, й лікарня отримала своє довгоочікуване опалення.

— Ми зробили все, що могли, — стоїчно висловився якийсь при зустрічі взимку Петро, вказуючи рукою на кочегарку.

Увечері того дня у Петра й Васька відбувся прощальний банкет. Надійшли Валюха з Костиком та його братом Вітькою. З сусідньої ферми прителіпав кульгавий Рокосовський. який дістав маршальське прізвисько за своє давнє армійське звання старшого лейтенанта. Запрошували й мене, але я вкотре відмовився, посилаючись на органічне несприйняття алкоголю. З напоїв там було пару півлітрів вина та кошик флаконів з одеколоном. Готувалася й гаряча страва. Васько поліз на шкільне горище, наловив голубів. Сяк-так обскубані, вони потрапили до місткої бляшанки з-під повидла, що правила моїм сусідам за каструлю, і від булькаючого варива з помешкання бичів полинули незвичайні кухонні пахощі. Пиятика розпочалася задовго до того, як у геть закіптюженій бляшанці на столі запарувала юшка. Костик не бачив підстав чекати, й одеколон полився до жадібно підставлених горнят.

—А-та-та-та-та, — Васько зробив спробу витворити співзвуччя із животворною мелодією. І після першої, і після наступних закусували самим хлібом. Потім пили. їли, знову пили. Рокосовський, родом з України, заспівав пісню про рушник і заплакав. Петро, як міг, його розраджував, а потім сам трохи просльозився. Коли Костик та його брат, повалені випитим, поснули на піску за хижею, Васько розпочав активно домагатися від Валюхи кохання. Незважаючи на безсумнівну

прихильність ідеї полігамії, вона цього разу заприндилась, і Васько не міг досягти свого, хоча прагнув посилено. Між ними зчинилася голосна суперечка з обопільним звертанням до покладів тюремного фольклору, і наприкінці лише втручання Петра з Рокосовським урятувало даму від образи чином. Рйкосовський повів Васька надвір, вирішивши, вочевидь, з ним серйозно поговорити, і всівся на колоду під моїм вікном.

— Василю! А ти знаєш, що за люди Валера і Валентина Серафимівна? Чи ти не знаєш? — зробив він витримку, щоб подивитись на ефект від свого запитання.

Про мене та члена Гельсінської групи з Тбілісі В.С.Пайлодзе знали вже всі на селі і. звичайно, волоцюги знали про нас також досить. Але Васько мовчав. Можливо, він не хотів повторювати відомі речі. Та, швидше, він і не хотів говорити взагалі. Рокосовський тим часом повнився інтелігентними думками.

— Нє, Василю! Ти попереду скажи: чи знаєш, що за люди Валера та Валентина Серафимівна? Адже Валера та Валентина Серафимівна — політичні. Вони борються за ідею.

Запала пауза, під час якої промовець збирався з думками. Я писав у своїй кімнаті листа і мав змогу добре чути все, що мовить на подвір'ї наш симпатик. Та Васько знову не підтримав бесіди.

—Ну. от бачиш, ти й не знаєш, хто такі Валера та Валентина Серафимівна? А вони ж люди політичні й борються за ідею. Відчувалося, що Рокосовському припала до душі та дефініція. Він повторював її, чітко вимовляючи кожне слово, замилювано прислухаючись до витвору власного мислення. А позаяк після прийнятого одеколону над Васьком владала німотність, він міг говорити оте речення скільки душі завгодно. І треба віддати належне. Рокосовський користався нагодою не скуплячись. Спершу він казав з якоюсь урочистою піднесеністю, ще злегка дивуючись новизні чутого, відтак — грізно, з шерехом і

блискавковими спалахами голосових модуляцій, немов змагаючись із горьківським буревісником, потім — тихо, із благально-виправдальною інтонацією, ніби прохаючи про милість у суддів. Я встиг закінчити чернетку й переписував листа начисто, а Рокосовський невтомно прорікав у тишу ночі: — Вони люди політичні й борються за ідею.

Занепокоєний думкою, що неодноразове повторення плюс надмір випитого можуть спричинитись до тихого помішання Васьки, я вийшов надвір. Моїй з'яві Рокосовський зрадів і почав гаряче вітатись. Я підійшов до колоди й зазирнув у Васькове обличчя. Він дивився у білу масу лікарняної стіни навпроти, що заступала йому звичну етикетку.

— Нічого, він слухає, — безтурботно сказав Рокосовський. — А ви знаєте, я також політичний чоловік. — вирішив він дещо розширити тему. — Пам'ятаю, під час війни нас мобілізованих привезли й наказують: ось, беріть собі автомати. А я кажу капітанові, що не можу взяти зброї в руки: віра в мене така. Він — у крик: а як воюватимеш, як батьківщину захищатимеш? А я йому на те: ми з німцями навкулачки битись будемо. Нехай їхній один вийде і я, поспробуємо. Кажу йому: я тихий-тихий, а коли розійдусь — ого-го! І тоді, чия перемога, той і війну виграв. Не став мене й слухать. Пістолета в зуби: розстріляю, мати твою, кричить. Ну, що ти йому казати будеш: застрілить і ще ордена дадуть.

Рокосовський скрушно зітхнув, похитав головою. Помовчав, потім. згадавши щось, несміливо торкнув мене за руку:

— У вас помідорчика одненького не знайдеться? Так мене млоїть і кислого хочеться. Ну, геть світ немилий.

Я виніс помідори. Ветеран антивоєнного руху став щиросердо дякувати. Від зворушення в нього виступили сльози. Посмакував частуванням. Потім із Васьком попрямував до хижі, де ще залишався одеколон у флаконах.

Вранці прийшов завгосп з цеу* від головного лікаря: будівельникам спакувати валізи. Терпець у начальства урвався.

Без ремства Петро взяв свій плащ, Васько — піджак. Вони вийшли з притулку, махнули мені на прощання рукою і подалися в напрямку крамниці. Заточуючись від учорашнього, йшли нишпорячи по кишенях, щоб знайти на сьогоднішнє. В їхніх очах життя не втратило привабливості ані найменшою мірою.

* Цеу (рос. ценное указание) — цінна вказівка.